

B 330/presidiet

Käsittelijä Puheenjohtajisto

Puheenjohtajisto mietintö, joka koskee
**ministerineuvoston ehdotusta
Pohjoismaiden ministerineuvoston vuoden 2021 budjetiksi**

Ehdotus

Puheenjohtajisto ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että Pohjoismaiselle kulttuurirahastolle jaetaan budjetissa varattujen määrärahojen lisäksi 750 000 DKK aloitteisiin, joilla lievennetään koronaviruksen negatiivisia vaikutuksia kulttuurialalla. Varat otetaan 40 MDKK:n erillismäärärahasta, joka on mm. varattu koronaviruksen vaikutusten torjumiseen.

että Orkester Nordenille jaetaan budjetissa varattujen määrärahojen lisäksi 50 000 DKK. Varat otetaan MR-K:n budjettikohdasta 4-2208 "Strategiske Satsninger".

että pohjoismaiselle kirjallisuusviikolle jaetaan 250 000 DKK. Varat otetaan 40 MDKK:n erillismäärärahasta.

että Grönlannin pohjoismaisen laitoksen (NAPA) hallinnoimalle kulttuurin tukiohjelmalle jaetaan budjetissa varattujen määrärahojen lisäksi 350 000 DKK. Varat otetaan MR-K:n budjettikohdasta 4-2208 "Strategiske Satsninger".

että mielenterveyden pohjoismaisen työryhmä pitää edelleenkin itsemurhien ehkäisyä yhtenä tärkeistä teemoistaan ja että itsemurhien torjuntaan kiinnitetään erityistä huomiota psykiatrian huippukokouksen suunnittelussa Suomen puheenjohtajakaudella vuonna 2021.

että sosiaalisektori keskittyy aloitteisiin, jotka tukevat antibioottiresistenssin ennaltaehkäisemistä; mukana ovat myös koronaan liittyvät aloitteet, joita sektorilla aiotaan työstää vuonna 2021.

että sosiaalisektori keskittyy myös jatkossa mielenterveyteen osana Ruotsin puheenjohtajakauden hankkeessa VOPD (vård och omsorg på distans, etähoito ja -hoiva) parhaillaan tehtävää kartoitusta. Vuonna 2021 käynnistyy

myös VOPD 2.0 -hanke, jonka tavoitteena on tukea digitaalisten ratkaisujen käyttöönottoa hoito- ja hoiva-alalla. Monialainen hanke toteutetaan vision toimintasuunnitelman puitteissa.

että budjetissa varattujen määrärahojen lisäksi jaetaan 500 000 DKK pohjoismaisen kieliyhteistyön vahvistamiseksi budjettikohtaan 2-2544 "Det nordiske sprogsamarbejde". Varat otetaan 40 MDKK:n erillismäärärahasta (250 000 DKK) sekä MR-U:n budjettikohdasta "Strategisk nordisk uddannelsessamarbejde" (250 000 DKK).

että liikenneyhteistyöhön ei tällä hetkellä perusteta liikennepoliittikan ministerineuvostoa. Pohjoismaiset yhteistyöministerit keskustelivat asiasta viimeksi syyskuussa 2020, jolloin todettiin, etteivät Pohjoismaat ole tällä hetkellä asiasta yksimielisiä. Tämä ei toki sulje pois muilla tasoilla tehtävää liikennealan yhteistyötä, ja Pohjoismaiden ministerineuvoston vision toteuttamiseksi laaditussa toimintasuunnitelmassa on varattu huomattavasti määrärahoja vihreää liikennettä varten.

että korvamerkitään 1,0 MDKK budjettikohdasta 1-0410 "Verksamhetsbidrag til FNF" "Norden i Skolen" -opetusportaalin ylläpitämiseen.

Taustaa

Ministerineuvoston tämänvuotisessa budjettityössä on ollut aikaisempiin vuosiin verrattuna uutta se, että budjetin aikaperspektiivi on 4 vuotta, jolloin siihen sisältyy vuoden 2021 budjetin lisäksi arviot budjettikehyksistä vuosille 2022–2024. Pohjoismaiden neuvoston osalta budjettiprosessi on sisältänyt ylimääräisen mahdollisuuden vaikuttaa budjettityöhön.

Tavallisina vuosina Pohjoismaiden neuvoston osallistuminen budjettityöhön on ollut kaksivaiheinen. Ensimmäisessä vaiheessa neuvosto on esitellyt yleiset painopistealueet yhteistyöministerin kanssa pidettävässä kokouksessa lokakuussa istunnon yhteydessä sekä yhteistyöministerien puheenjohtajan kanssa pidettävässä kokouksessa tammikuussa. Näissä kokouksissa pyritään vaikuttamaan budjetin yleiskehyksiin, joista yhteistyöministerit päättävät yleensä helmikuussa.

Toinen vaihe on ollut muutosesitysten tekeminen ministerineuvoston budjettiehdotukseen. Presidentti ja yhteistyöministerien puheenjohtaja ovat tämän jälkeen neuvotelleet neuvoston muutosehdotuksista ennen istuntoa pidettävässä kokouksessa. Istunnossa neuvosto on hyväksynyt ministerineuvostolle annettavan suosituksen budjettiehdotusta koskevista muutosehdotuksista.

Tänä vuonna budjettiprosessiin on lisätty ylimääräinen vaihe, kun Pohjoismaiden neuvosto teki joulukuussa ehdotuksia vision 2030 toteuttamiseksi laadittuun toimintasuunnitelmaan, samalla tavoin kuin yleisistä painopistealueista yleensäkin, mutta ehdotusten käsittelyaika ministerineuvostossa on ollut nyt pitempi kuin yleensä bud-

jettikehysten yhteydessä. Pohjoismaiden neuvoston ehdotusta on käsitelty ministerineuvostossa mm. 4x40 MDKK:n erillismäärärahan yhteydessä, jolla on tarkoitus rahoittaa monialaisia panostuksia 4 vuoden aikana 2021–2024 toimintasuunnitelman toimeenpanon edistämiseksi. Tästä syystä budjettiprosessi on tänä vuonna ollut monimutkaisempi ja vaikeammin hahmotettavissa.

Pohjoismaiden neuvoston 16. joulukuuta 2019 tekemät ehdotukset toimintasuunnitelmiin koskivat seuraavia aiheita:

- liikennepolitiikan ministerineuvoston perustaminen
- oikeusyhteistyö
- yhteiset ratkaisut Pohjoismaiden teiden ja satamien sähköistämiseksi ja lautasemien rakentamiseksi
- pohjoismaisten digitaalisten ratkaisujen yhdenmukaistaminen ja soveltaminen julkisella sektorilla ja yksityisten toimijoiden/kaupan toiminnassa
- raja-alueiden pysyvän tilastoyhteistyön käynnistäminen
- turvalliset, kestävät ja demokraattiset yhteiskunnat
- disinformaatio ja demokratia
- tasa-arvo
- kulttuuri ja kestävä kehitys
- kielitaito

Yhteistyöministerien puheenjohtajalle 27. toukokuuta lähetetyssä kirjeessä Pohjoismaiden neuvosto otti esille seuraavat asiat:

- liikennepolitiikan ministerineuvosto
- yhteiskuntaturvallisuus
- demokratia ja disinformaatio
- rajaesteet
- oikeusyhteistyö
- koulutus ja kulttuuri / pohjoismaisten naapurikielten ymmärtäminen

Pohjoismaiden neuvosto kommentoi MR-SAMin kanssa 18. kesäkuussa pitämässään kokouksessa muun muassa seuraavia aiheita:

- yhteiskuntaturvallisuus ja varautuminen
- liikennepolitiikan ministerineuvosto
- rajaesteet
- kulttuurielämään kohdistuvat leikkaukset
- Pohjoismaiden neuvoston palkintojenjakoon kohdistuvat leikkaukset
- Pohjoismaiseen kulttuurirahastoon kohdistuvat leikkaukset
- kielitaito
- korkea-asteen koulutus
- oikeusyhteistyö
- tarve proaktiivisuuteen MR-SAM:in koronatoimien koordinoinnissa
- tarve ottaa opiksi koronatilanteen tapahtumista

- pettymys, koska Pohjoismaiden neuvoston ehdotuksia ei juurikaan ole huomioitu toimintasuunnitelmissa

Pohjoismaiden neuvosto kommentoi MR-SAMin kanssa 3. syyskuuta pitämässään kokouksessa muun muassa seuraavia aiheita:

- yhteiskuntaturvallisuus
- liikennepolitiikan ministerineuvosto
- Pohjoismaiden ministerineuvoston toimintasuunnitelman ja budjetin sovittaminen siten, että nelivuotinen perspektiivi muutetaan kaksivuotiseksi koronabudjetiksi, jossa keskitytään erityisesti yhteiskuntien elvyttämiseen ja jälleenrakentamiseen, sekä siten, että pandemian aikana säästyneet matka- ja kokouskulut käytetään kompensoimaan kulttuuri-, koulutus- ja tutkimusaloille ehdotettuja leikkauksia.

Valiokunnan näkemykset

Puheenjohtajiston mielestä kulttuurivaihto on yksi pohjoismaisen yhteistyön kulmakivistä: ilman aktiivista kulttuuripolitiikkaa meidän on vaikea saavuttaa tavoitetta maailman integroituneimmasta alueesta vuonna 2030. Koronakriisi on kurittanut kovasti kulttuurisektoria, ja sen vuoksi on vieläkin tärkeämpää pitää Pohjoismaisen kulttuurirahaston toiminta ja tavoitteet entisellään. Rahaston painopistealueet kestävyys, innovaatiot, nuoret sekä globaalit haasteet ovat myös täysin pääministerien hyväksymän vision mukaiset. Rahastoon kohdistuvat leikkaukset vaarantavat jo nyt pienillä marginaaleilla työskentelevän rahaston toiminnan kokonaan – aikana, jolloin sen tarve on suurempi kuin koskaan aikaisemmin. Kulttuurirahastoon kohdistettujen leikkausten lieventäminen tukee suoraan pohjoismaista kulttuurielämää, joka on kärsinyt koronakriisin seurauksista. Ministerineuvoston budjettiehdotuksessa Pohjoismaiselle kulttuurirahastolle asetetaan 4 % vuotuinen säästövaatimus vuonna 2021 alkavalla nelivuotiskaudella. Rahastosta jaettiin 30 MDKK vuonna 2019. Jokainen Pohjoismaisen kulttuurirahaston myöntämä kruunu merkitsee 3–4 kruunun suuruista tukea muilta pohjoismaisen yhteistyön toimijoilta. 16 % suuruinen säästöpaketti neljän vuoden aikana merkitsee Pohjoismaisen kulttuurirahaston budjetin leikkaamista noin 6 miljoonalla Tanskan kruunulla.

Puheenjohtajiston mielestä Orkester Norden antaa nuorille muusikoille ainutlaatuisen mahdollisuuden kouluttautua orkesterimuusikoiksi ja luoda pohjoismaisia ammattiverkostoja samalla, kun he soittavat isossa sinfoniaorkesterissa, kiertävät esiintymässä ja tekevät rajat ylittävää yhteistyötä. Nuoret ja tasa-arvo sisältyvät ministerineuvoston painopistealueisiin. Molemmat ovat Orkester Nordenin toiminnalle tärkeitä asioita. Lisäksi orkesteri haluaa toimia hiilineutraalisti edistääkseen kestävyystavoitteiden toteuttamista. Puheenjohtajiston mielestä Orkester Nordenilla on paljon potentiaalia tulla näkyvämmäksi ja vihreämmäksi – lisäksi se voi ”edustaa Pohjolaa” sekä Pohjoismaisissa että kansainvälisissä tilaisuuksissa myös jatkossa, jos sen rahoitus säilyy. Pidemmällä aikavälillä puheenjohtajisto ehdottaa Orkester Nordenille aivan uudenlaista – ja pysyvämpää – rahoitusrakennetta MR-U:n alaisuuteen, koska kysymys on nuoriin kohdistuvasta koulutuspanostuksesta.

Puheenjohtajiston mielestä pohjoismainen kirjallisuusviikko on hyvä keino tehdä pohjoismaista kirjallisuutta ja kirjallisuuspalkintoa tutuksi kansalaisten keskuudessa. Toiminta kohdistuu ensi sijassa lapsiin ja nuoriin, muttei kuitenkaan yksinomaan tähän kohderyhmään. Pohjoismaiden neuvosto on aina korostanut kansan parissa toimimista, ja lapset ja nuoret ovat erityisellä sijalla ministerineuvoston työssä. Pohjoismaiden neuvoston kirjallisuuspalkinto on lisäksi pohjoismaisista palkinnoista tunnetuin ja arvostetuin, minkä vuoksi siitä tiedottaminen on erityisen tärkeää. Kirjallisuusviikon järjestäminen on osa tätä työtä. Puheenjohtajiston mielestä kirjallisuusviikkoa tulee kehittää edelleen laajemman yleisön saavuttamiseksi – sen sijaan että sitä supistettaisiin tai että se poistettaisiin kokonaan. Pohjoismaista kirjallisuusviikkoa voitaisiin laajentaa Pohjoismaista ja Baltian maista, Luoteis-Venäjä mukaan lukien, myös muihin maihin ja muille alueille. Kirjallisuusviikko voisi olla osa ”pohjoismaista brändäystä” ja näissä maissa järjestettäviä pohjoismaisia festivaaleja. Pohjoismainen kirjallisuus on ainutlaatuista – samoin kuin pohjoismainen musiikki, taide, näyttämötaide ja kulttuuri yleisesti. Kaikki nämä taidemuodot välittävät pohjoismaista ajattelutapaa, arvoja ja arkea, joita arvostetaan maailmalla.

Puheenjohtajisto kyseenalaistaa Grönlannin instituuttiin kohdistuvaa 17 % suuruista ”priorisoitua leikkausta” ja korostaa pohjoismaisten kulttuurilaitosten tai ”instituuttien” merkitystä paikallisväestölle, kulttuurielämälle ja Pohjoismaita koskevan tiedon leviämiseksi. Instituutit voivat myös osallistua uusien monialaisten ”visiohankkeiden” toteuttamiseen. Puheenjohtajiston mielestä pohjoismaisilla kulttuurilaitoksilla on strateginen ja operatiivinen merkitys pohjoismaiselle yhteistyölle yleisesti – ei pelkästään kulttuurialalla – joten niiden tulisi jatkossa kuulua MR-SAMin alaisuuteen ja budjettiin. Puheenjohtajisto ehdottaa, että selvitetään, voidaanko koronan vuoksi säästetyt matka- ja kokouskulut käyttää kompensoimaan kulttuuri-, koulutus- ja tutkimusaloille ehdotettuja leikkauksia.

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta on keskittynyt erityisesti ryhmän ehdotukseen itsemurhien ehkäisemisestä Pohjoismaissa. Koronapandemian oletetaan johtavan itsemurhien ja yleisen henkisen pahoinvoinnin lisääntymiseen koko Pohjolassa. Puheenjohtajisto kehottaa yhdessä valiokunnan kanssa, että Pohjoismaiden ministerineuvosto priorisoi itsemurhien ehkäisemistä Pohjoismaissa käsittelevän konferenssin järjestämistä. Mielenveysalan konferenssi noudattaa myös Bo Könbergin raportin linjauksia vahvistetusta terveysalan yhteistyöstä Pohjoismaissa.

Antibioottien käyttö vaihtelee paljon Euroopassa, mutta on suhteellisen vähäistä Pohjoismaissa. Puheenjohtajiston mielestä hyvinvointivaliokunnan priorisoimat yhteispohjoismaiset panostukset antibioottiresistenssin torjumiseksi ovat hyvin perusteltuja, varsinkin kun käynnissä olevan pandemian aikana niissä maissa, joissa on paljon antibioottiresistenssiä, on myös korkea koronakuolleisuus. Pohjoismaisen One Health -työn merkitys ei ole koronakriisin myötä vähentynyt. Puheenjohtajisto toivoo sen vuoksi, että antibioottiresistenssityötä priorisoidaan myös jatkossa.

Pohjoismaille ovat ominaista suuret etäisyydet. Maissamme on myös suurta potentiaalia digitaaliratkaisujen käyttöön. Tämä näkyy Pohjoismaiden ministerineuvoston priorisoinneissa, jotka kasvattavat MR-DIGITALin työkenttää. Etähoito on saanut koronakriisin myötä aivan uuden merkityksen. Puheenjohtajisto ehdottaa, että etähoito (painopiste mielenterveydessä) on yksi priorisoiduista alueista sekä MR-DIGITALin että MR-S:n työssä.

Budjettiehdotuksessa ehdotetaan noin 28 % leikkausta pohjoismaiseen kieliyhteistyöhön. On ajateltu, että kieliin keskittyvä Nordplus-ohjelma kompensoisi pohjoismaisen kieliyhteistyön budjettiin tehtyjä leikkauksia. Puheenjohtajisto kyseenalaistaa, voiko Nordplus kompensoida leikkauksia. Puheenjohtajisto ehdottaa sen vuoksi, että pohjoismaiseen kieliyhteistyöhön kohdistuvia leikkauksia pienennetään.

Pohjoismaiden neuvosto on suosituksessaan 6/2018 yksimielisesti suosittanut Pohjoismaiden hallituksille liikennepolitiikan ministerineuvoston perustamista uudelleen. Liikennesektori on avainasemassa Pohjolan kunnianhimoisten ilmastotavoitteiden toteuttamisessa, koska sen osuus kasvihuonekaasupäästöistä on merkittävä. Vaikka ministerineuvosto panostaa voimakkaasti kasvuun ja energiaan ja vaikka on tehty ehdotus liikenneyhteistyön monialaisesta vahvistamisesta liikenneministeriöiden entistä aktiivisemmalla tuella, puheenjohtajisto pitää kestävä liikenteen ministerineuvoston perustamista välttämättömänä toimenpiteenä pitkällä aikavälillä.

Norden i skolan -opetusala sai viime vuoden budjetissa rahoitusta ylläpitoon, kehittämiseen ja markkinointiin (Suositus 8/2019). Puheenjohtajiston mielestä opetusala on tärkeä osa pohjoismaista kieliyhteistyötä. Alustalle on rekisteröitynyt noin 20 000 opettajaa – määrä on kasvanut 3 500:lla viime vuoden aikana. Alustan arvioidaan saavuttavan jopa 420 000 lasta ja nuorta vuosittain, mikä vastaa 21 oppilaan luokkaa opettajaa kohti. Yli 300 pohjoismaista opettajaa käyttää alustaa päivittäin, ja heidän arvioidaan saavuttavan noin 6 300 oppilasta. Norden i Skolan -alustalla esitetään pohjoismaisia lyhytelokuvia yli 150 kertaa päivässä, yhteensä 33 381 esitystä vuodessa.

Lopuksi puheenjohtajisto haluaa korostaa Pohjoismaiden neuvoston kantaa, jonka se esitti yhteistyöministeriöiden puheenjohtajan kanssa pitämässään kokouksessa 3. syyskuuta, että Pohjoismaiden ministerineuvoston toimintasuunnitelmaa ja budjettia tulee sopeuttaa siten, että nelivuotinen perspektiivi muutetaan kaksivuotiseksi koronabudjetiksi, jossa keskitytään erityisesti yhteiskuntiemme elvyttämiseen ja uudelleenrakentamiseen, ja että koronakriisin aikana matka- ja kokouskuluissa syntyneet säästöt tulisi käyttää kompensoimaan kulttuuri-, koulutus- ja tutkimusaloille ehdotettuja leikkauksia.

Pohjolassa 27. lokakuuta 2020

Annette Lind (S)
Aron Emilsson (SD)
Bertel Haarder (V)
Christian Juhl (EL)
Erkki Tuomioja (sd.)
Gunilla Carlsson (S)
Hans Wallmark (M)
Heidi Greni (Sp)

Linda Modig (C)
Martin Kolberg (A)
Michael Tetzschner (H)
Oddný G. Harðardóttir (Sf)
Silja Dögg Gunnarsdóttir (Frl)
Steinunn Þóra Árnadóttir (VG)
Wille Rydman (kok.)